

Asia: VN/34059/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi toisen asteen koulutuksen kehittämishankkeeseen liittyvistä säädösmuutoksista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

URHEILIJAKOULUTUS & TOISEN ASTEEN KEHITTÄMISHANKE

Osana toisen asteen koulutuksen kehittämishanketta esityksessä ehdotetaan muutettaviksi lukiolakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, oppivelvollisuuslakia sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia. Kehittämishanke on käynnistetty osana pääministeri Sanna Marinin hallituksen koulutuspoliittisen selonteon toimenpide-ehdotuksia. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi mm. ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoituksen perusteita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei ole selvittänyt urheilijakoulutuksen lainsäädäntö- ja resurssitarpeita, vaikka sivistysvaliokunta sitä edellytti mietinnössään koulutuspoliittisesta selonteosta (SiVM 19/2021). Sivistysvaliokunnan näkemyksen mukaan kaksoisuramalli on syytä ottaa yksityiskohtaisempaan poikkihallinnolliseen tarkasteluun, jonka yhteydessä tulee selvittää urheilijakoulutukseen liittyviä mahdollisia lainsäädäntö- ja resurssitarpeita. Valiokunta totesi, että tavoitteellisesti urheilevilla nuorilla tulee olla mahdollisuus saada koulutusta, kehittyä urheilijana ja kasvaa ammattilaisuuteen siten, että koulutusjärjestelmä mahdollistaa opiskelun ja tavoitteellisen urheilun tasapainoisen yhdistämisen.

Olympiakomitea korostaa, että urheilijoiden ammatilliseen koulutuksen kehittämiseen liittyvät lainsäädäntömuutokset olisi syytä toteuttaa tämän hallituksen esityksen yhteydessä, koska ne liittyvät juuri kyseisiin lakeihin. Opetusministeri Li Andersson on todennut eduskunnalle antamassaan vastauksessaan, että kehittämishankkeen yhteydessä on mahdollista tarkastella urheilijoille suunnatun ammatillisen koulutuksen juridista ja rahoituksellista asemaa (KKV 636/2021).

-> Olympiakomitea toivoo, että urheilijakoulutuksen kehittäminen huomioidaan toisen asteen kehittämishankkeessa.

URHEILIJOIDEN AMMATTILLINEN KOULUTUS: KEHITTÄMISTARPEET

Urheilijan ammatillisessa koulutuksessa on vakavia kehittämistarpeita. Laki ammatillisesta koulutuksesta ei tunnista urheilijoiden koulutusta toisin kuin lukiolaki. Urheilijat eivät voi hakeutua urheilijoina ammatillisiin urheiluoppilaitoksiin ja rahoitus on koko toiminnan ajan ollut epäsäännöllistä ja epävarmaa sekä tasoltaan heikkoa. Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen rahoitus on perustunut määräaikaiseen hankerahoitukseen jo yli 35 vuotta. Samalla rahoitus on ollut selvästi pienempää urheilulukioihin nähden.

Urheilijoiden ammatillinen koulutus tulisi saattaa yhdenvertaiseen asemaan urheilulukioiden kanssa. Suomessa keskeisenä koulutuspoliittisena tavoitteena on vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. On tärkeää, että urheiluoppilaitoksissa opiskelevat saavat tavoitella unelmiaan urheilussa ja suorittaa toisen asteen opinnot halutessaan joko urheilulukiossa tai ammatillisessa urheiluoppilaitoksessa.

Myös liikuntapoliittisessa selonteossa (VNS 6/2018) todetaan, että urheilupainotteisia ammatillisia oppilaitoksia on kehitettävä yhdenvertaisesti urheilulukioiden kanssa. Lisäksi toisen asteen opiskelijoiden yhdenvertaiset opiskelumahdollisuudet on kirjattu pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan: ”Taataan urheilua tavoitteellisesti harrastaville nuorille yhtäläiset edellytykset opiskella myös ammatillisen koulutuksen piirissä kuin urheilulukioissa.”

-> Olympiakomitea esittää, että yhdenvertaisten opiskelumahdollisuuksien varmistamiseksi urheilijoiden ammatillinen koulutus tulee kirjata lakiin ja sen rahoitus on vakinaistettava.

URHEILIJOIDEN AMMATTILLINEN KOULUTUS: KONKREETTISET ESITYKSET

1. Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen kirjaaminen lakiin

Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen tehtävää ei ole kirjattu lakiin, minkä vuoksi urheilijoiden ammatillisen koulutuksen asema on jäänyt heikoksi.

Lakiin ammatillisesta koulutuksesta tulisi lisätä pykälään 27 (Järjestämisluvassa määrättävät muut oikeudet, velvollisuudet, ehdot ja tehtävät): ”Järjestämisluvassa määrätään koulutuksen järjestäjän tehtävästä järjestää urheilijoiden ammatillista koulutusta.”

2. Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen rahoituksen kehittäminen

Urheilijoiden ammatillista koulutusta ei ole kirjattu opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin, vaikka se on koulutuksen järjestäjille järjestämisluvissa määrätty tehtävä. Järjestämisluvassa määrätyn tehtävän riittävä rahoitus ei voi perustua vuosittaiseen harkintaan perustuvaan rahoitukseen. Riittävä ja ennakoitava rahoitus urheilijoiden ammatillisen koulutuksen järjestämiseen tulee varmistaa perusrahoituksella.

Lakiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta tulisi täydentää pykälään 32 d (Perusrahoitus): ”8) Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen järjestäminen”.

-> Ehdotetuilla muutoksilla edistettäisiin urheilijoiden ammatillisen koulutuksen asemaa ja sitä kautta nuorten urheilijoiden yhdenvertaisuutta toisen asteen koulutuksessa. Kyse on myös ammatillisen koulutuksen arvostuksen nostamisesta.

URHEILIJOIDEN LUKIOKOULUTUS

Urheilulukioiden rooli suomalaisen kaksoisurajärjestelmän kulmakiviä, jotka mahdollistavat urheilun ja opiskelun yhdistämisen tavoitteellisesti valmentautuville nuorille urheilijoille. Urheilulukioiden tuen avulla nuoret voivat tavoitella unelmiaan turvallisessa ympäristössä ja vastuullisesti siten, että myös toisen asteen opinnot tulevat suoritettua laadukkaasti. Tuhannet suomalaiset urheilijat ovat ponnistaneet ammattuurheilijan urille urheilulukioiden kautta. Urheilija ei voi ainakaan vielä saada Suomessa koulutusta ammattiinsa, joten kaksoisurajärjestelmän turvaaminen ja sen kehittäminen on välttämätöntä.

Urheilulukion rooli nuoren kokonaisvaltaisen kehittymisen ja kasvun tukemisessa on merkittävä. Urheilulukion keskeisimmät hyödyt nuorelle urheilijalle ovat mahdollisuus suunnitella ja toteuttaa arkea valmentautumisen ehdoilla, joustavat ja monipuoliset opiskelumahdollisuudet, laadukas päivittäisvalmennus ja hyvät harjoitteluolosuhteet. Urheilulukioiden vetovoima näkyy oppilaitosten suurissa hakumäärissä ja siinä, että yhä useammin urheilulukioihin tullaan tietyn lajin perässä. Yli puolet urheilulukioiden opiskelijoista hakeutuvat oppilaitoksiin kaupungin tai kunnan ulkopuolelta. Monet lajit ovat keskittäneet valmentautumistoimintaansa urheiluakatemioiden ja -lukioiden yhteyteen.

Urheilulukiojärjestelmä on ollut vuosikymmeniä hyvä ja toimiva malli, jonka pohjalta muita kaksoisuramalleja on lähdetty kehittämään myös ammatillisen koulutuksen puolelle ja muille koulutusasteille. Nykyisin Suomessa toimii urheilulukioiden esimerkin myötä myös valtakunnallinen urheiluyläkoulujen ja urheiluamisten verkosto. Urheiluakatemioiden ja korkeakoulujen tuella urheilun ja opiskelun yhdistäminen onnistuu myös korkeakouluissa.

-> Olympiakomitea pitää tärkeänä, että lukioiden erityisen koulutustehtävän järjestelmä turvataan.

LOPUKSI

Valtioneuvoston tulee ottaa huomioon, että urheilijan ura alkaa ja päättyy aiemmin kuin muissa ammateissa. Toisin kuin muissa ammateissa, uran kriittiset vaiheet osuvat oppivelvollisuusikään ja siksi valtiolla on erityinen velvollisuus tukea ja mahdollistaa huippu-urheilu. Laajan kyselyn mukaan yli 70 % suomalaisista kokee saavansa hyvää mieltä huippu-urheilun seuraamisesta ja näkee, että huippu-urheilijat tarjoavat myönteisiä esimerkkejä muille (KIHU 2018). Siksi tällä sääntelyllä ja toimintaympäristöllä on urheilijoita huomattavasti laajempi yhteiskunnallinen ulottuvuus.

Suomalaisen huippu-urheilujärjestelmän tavoitteena on, että kaikki urheilijat suorittavat toisen asteen tutkinnon. Toisella asteella Suomessa toimii 31 urheiluoppilaitosta (15 urheilulukiota ja 16 ammatillista urheiluoppilaitosta), joiden tehtävänä on tarjota urheilusta motivoituneille nuorille ympäristö, jossa opiskelu on mahdollista yhdistää tavoitteelliseen valmentautumiseen.

Suomalaiseen urheiluun kuuluu vahvana pyrkimys siihen, että urheilija pystyy arjessaan yhdistämään tasapainoisesti tavoitteellisen urheilun ja opiskelun, urheilun ja muun työuransa tai urheilemaan ammattilaisena huippuvaiheessa. Tätä ajattelutapaa kutsutaan kaksoisuraksi.

Suomalainen kaksoisura alkaa yläkouluvaiheesta ja jatkuu aina huippu-urheilu-uran päättymisen jälkeiseen urasiirtymään.

Tavoitteellisesti urheilevilla nuorilla tulisi olla mahdollisuus saada koulutusta urheilijaksi kehittymiseen ja ammattilaisuuteen kasvuun valtion koulutusjärjestelmien tukemana. Jatkossa tarpeellista olisi hahmottaa, mikä olisi urheilijakoulutuksen asemointi suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Tällä hetkellä urheilijakoulutuksen heikko tunnistaminen ja tunnustaminen valtion koulutusjärjestelmässä heijastuu myös urheilijoiden aseman puutteellisuuteen.

-> Olympiakomitea näkee, että urheilijoiden ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä ja rahoitusta tulisi korjata mahdollisimman pian, koska tämänhetkinen järjestelmä asettaa tavoitteellisesti urheilevat nuoret eriarvoiseen asemaan.

Ahva Toni
Suomen Olympiakomitea